

KONKURENCES PADOME

Brīvības ielā 55, Rīgā, LV-1010 ♦ tālr. 67282865 ♦ fakss 67242141 ♦ e-pasts: konkurence@kp.gov.lv

L Ē M U M S

Rīgā

Nr. 70

(Prot. Nr.42; 3.§)

2012. gada 31.augustā

Par lietas izpētes izbeigšanu

Lieta Nr. Nr.p/11/03.02/18

„Par Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas ģenerālklausulā un 1.punktā noteikto aizliegumu pārkāpumiem SIA „Tez Tour” darbībās”

Veicot lietas Nr.p/10/0302/9 „Par Līgumā par Eiropas Savienības darbību 101.panta c) apakšpunktā un Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 3.punktā noteikto aizliegumu pārkāpumiem SIA „Novatours” un SIA „Tez Tour” darbībās” izpēti, Konkurences padome konstatēja, ka tūrisma operators SIA „Tez Tour” (turpmāk – Tez Tour) ar virkni tūrisma aģentūru ir noslēgusi sadarbības līgumus, kuros ietverti, iespējams, konkurenci ierobežojoši noteikumi attiecībā uz atlaižu piemērošanu Tez Tour veidoto tūrisma ceļojumu pārdošanas cenai un minēto ceļojumu tālākpārdošanu subaģentiem.

Konkurences padome 09.09.2011., pamatojoties uz Konkurences likuma 8.panta pirmās daļas 1.punktu, 22.panta 2.punktu un 24.pantu, ierosināja lietu „Par Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas ģenerālklausulā un 1.punktā noteikto aizliegumu pārkāpumiem SIA „Tez Tour” darbībās”.

Pamatojoties uz Konkurences likuma 26.panta sestajā daļā noteikto, Konkurences padomes Izpilddirekcija 04.04.2012. nosūtīja Tez Tour paziņojumu par lēmuma pieņemšanai nepieciešamo faktu konstatēšanu konkrētajā lietā, iepazīšanos ar lietu un viedokļa izteikšanu (turpmāk – Paziņojums). Atbildot uz Paziņojumā apkopoto lietā konstatēto informāciju, Tez Tour viedokli par konkrētajā izpētes lietā konstatētajiem

faktiem iesniedza 20.04.2012. vēstulē Nr.3 (turpmāk – Vēstule Nr.3), kā arī 23.05.2012. un 07.06.2012. tikšanās laikā Konkurences padomē (23.05.2012., 07.06.2012. sarunu protokols).

Tez Tour ir Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra komercreģistrā reģistrēta sabiedrība ar ierobežotu atbildību ar vienoto reģistrācijas Nr.40003586306, juridiskā adrese: Ziedleju iela 6, Mārupe, Mārupes novads.

Lietā papildus saņemta informācija no Tez Tour, vairākām tūrisma aģentūrām, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra, kā arī publiski pieejamā informācija no Ekonomikas ministrijas pārziņā esošās valsts informācijas sistēmas – datubāzes TATO, kurā reģistrēti tūrisma aģenti un tūrisma operatori.

Izvērtējot lietā iegūto informāciju, Konkurences padome

konstatēja:

1. Tez Tour un tūrisma aģentūru noslēgtajos līgumos ietvertie nosacījumi

Kā norādīts iepriekš, Konkurences padome nolēma uzsākt lietas izpēti, konstatējot Tez Tour ar tūrisma aģentūrām slēgtajos līgumos noteikumus, kas ietver gan tālākpārdošanas cenas noteikšanu (ierobežotas pieļaujamās atlaides veidā), gan personu loka, kam aģentūras drīkst pārdot līguma precī (komplekso tūrisma pakalpojumu), ierobežojumus. Un proti, gandrīz visos līgumos, kas šīs lietas ietvaros saņemti un kas ar tūrisma aģentūrām slēgti 2010. un 2011.gadā, ietverti šādi nosacījumi:

1) attiecībā uz tālākpārdošanas cenas noteikšanu –
(*);

2) attiecībā uz personu loku, kurām aģentūras drīkst pārdot līguma precī:
(*).

Konkurences padome konstatēja, ka tālākpārdošanas cenas ierobežojošus nosacījumus (ierobežojot iespēju piemērot atlaides un to lielumu) Tez Tour līgumos ir iekļāvis no 01.12.2004., aizliegumu pārdot tā veidotos tūrisma ceļojumus subaģentiem – no 01.10.2009. Šādos līgumu nosacījumos Konkurences padome saskatīja Tez Tour ierobežojumu aģentūrām brīvi noteikt pakalpojuma cenu, tādējādi, iespējams, ierobežojot aģentūru konkurēšanas iespēju (konkurējot ar samazinātu pakalpojuma cenu), kā arī, liedzot aģentūrām pārdot Tez Tour veidotos tūrisma ceļojumus subaģentiem, tādējādi mākslīgi ierobežojot to tirgus dalībnieku

skaitu, kas varētu brīvi pārdot Tez Tour veidotos tūrisma ceļojumus, (tādējādi palielinot konkurenci starp Tez Tour veidoto tūrisma ceļojumu pārdevējiem).

Konkrētās lietas izpētes laikā Konkurences padome noskaidroja, ka Tez Tour ir noslēgti līgumi par tūrisma pakalpojumu sniegšanu ar vairāk nekā 160 tūrisma aģentūrām.

2. Tūrisma pakalpojumu normatīvais regulējums

Tūrisma pakalpojumu sniegšanu regulē „Tūrisma likums” u.c. normatīvie akti. „Tūrisma likumā” noteikti šādi termini:

- klients – fiziskā vai juridiskā persona, kas piekrīt saņemt kompleksu tūrisma pakalpojumu vai pērk kompleksu tūrisma pakalpojumu trešās personas interesēs,
- komplekss tūrisma pakalpojums – tūrisma pakalpojumu apvienojums, kurš sagatavots iepriekš vai pēc klienta pieprasījuma, attiecas uz periodu, kas ir garāks par 24 stundām, un ietver diennakts izmitināšanu vai vismaz divus no šādiem tūrisma pakalpojumiem: a) transportu, b) izmitināšanu, c) citu tūrisma pakalpojumu, kas nav transporta vai izmitināšanas palīgpakalpojums un aizņem proporcionāli lielāko daļu no tūrisma pakalpojumu apvienojuma,
- tūrisma aģents – komersants, kas tūrisma operatora vārdā uz pilnvarojuma vai cita civiltiesiska līguma pamata piedāvā vai pārdod tūrisma operatora sagatavotos tūrisma pakalpojumus,
- tūrisma operators – komersants, kas organizē tūrisma pakalpojumu sniegšanu Latvijā vai ārvalstīs un šos pakalpojumus piedāvā vai pārdod klientiem tieši vai ar tūrisma aģenta starpniecību.

Saskaņā ar „Tūrisma likuma” 11.panta pirmajā daļā noteikto, tūrisma pakalpojumus var sniegt normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā reģistrējies komersants vai saimnieciskās darbības veicējs, ja tā darbības mērķis ir atsevišķu vai kompleksu tūrisma pakalpojumu sniegšana tūristiem, bet 11.panta otrā daļa nosaka, ka tūrisma pakalpojumu sniedzējus pēc darbības veida iedala šādi: 1) tūrisma operators, 2) tūrisma aģents, 4) tūristu mītne, 5) tūrisma informācijas birojs, centrs, punkts, 6) tūristu gids.

Saskaņā ar „Tūrisma likuma” 11.pantu (piektā¹ daļa un piektā³ daļa), tūrisma aģenta un tūrisma operatora pakalpojumus Latvijā drīkst sniegt komersants, kas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā reģistrēts TATO – (tūrisma aģentu un tūrisma operatoru datubāze), kuras uzturēšanu nodrošina Ekonomikas ministrija.

3. Tez Tour kā Latvijas lielākais tirgus dalībnieks tūrisma nozarē

3.1. TATO datu bāzē 07.02.2012. bija reģistrētas 445 komercsabiedrības, t.sk., 31 komercsabiedrība, kas darbojas tikai kā tūrisma operators. Saskaņā ar TATO esošo informāciju Tez Tour darbojas tikai kā tūrisma operators.

3.2. Tez Tour uzskatāms par vienu no vadošajiem Latvijas tūroperatoriem, veidojot un piedāvājot atpūtas ceļojumus uz Krētu, Tunisiju, Grieķiju, Turciju (Antālija u.c.), Ēģipti (Šarm El Šeiha, Hurgada u.c.), Spāniju (Tenerifi) u.c. Kā norādīts Tez Tour interneta vietnē www.teztour.lv, 2008. un 2009.gadā Tez Tour bija lielākais apgrozījums (attiecīgi 22 486 509 Ls un 12 879 938 Ls) tūrisma nozarē strādājošo komercsabiedrību vidū. Papildus iepriekš minētajam Tez Tour interneta vietnē www.teztour.lv norāda, ka „(..) ir lielākais tūrisma operators Latvijā un viens no vadošajiem starptautiskajiem tūrisma operatoriem Eiropā(..)”. Kā norādīts Tez Tour interneta vietnē www.teztour.lv, Tez Tour grupa apvieno 50 ofisus 18 pasaules valstīs, no kuriem 22 ofisi uzņem tūristus, bet 28 nodarbojas ar izejošo tūrismu (tie ir ofisi Baltijas, Austrumeiropas un NVS valstīs)”.

Tez Tour veidotos ceļojumus var nopirkt tūrisma aģentūrās visā Latvijā. Tez Tour gada pārskatā par 2011.gadu norādīts, ka Tez Tour sadarbības partneri Latvijā ir aptuveni 200 tūrisma aģentūras Rīgā, Liepājā, Ventspilī, Daugavpilī un citviet. Izlases veidā apmeklējot vairāku Latvijā darbojošos tūrisma aģentūru interneta vietnes, praktiski jebkurā no tām ir pieejama informācija par Tez Tour piedāvājumiem.

3.3. Tez Tour viedoklis par tūrisma operatoru un tūrisma aģentu definējumu

Tez Tour Vēstulē Nr.3 norādīja, ka atšķirība šajos terminos [„tūrisma operators” un „tūrisma aģents”] reālajā dzīvē nav nosakāma, piemēram, minētais likums [„Tūrisma likuma”] skaidri nepasaka, vai Tez Tour ir tūrisma operators vai tūrisma aģents. No vienas puses, Tez Tour piedāvā savus pakalpojumus klientiem ar tūrisma aģentūru starpniecību, kas atbilst tūrisma operatora jēdzienam. No otras puses, Tez Tour pārdod citu tūrisma operatoru sagatavotos pakalpojumus, kas atbilst tūrisma aģenta definīcijai. Tez Tour Vēstulē Nr.3 norādīja, ka Tez Tour sevi uzskata par tūrisma operatoru, un šī iemesla dēļ ir reģistrējusies TATO tieši kā tūrisma operators. Absolūti lielākajai daļai Latvijas tūrisma aģentūru arī būtu jāreģistrējas kā tūrisma operatori, jo arī tās visbiežāk kādam tūrisma produktam pievieno vēl arī kādu citu pakalpojumu (apdrošināšanu u.c.). Tez Tour lūdz Konkurences padomi kritiski izvērtēt TATO reģistrēto nozares uzņēmumu skaitu un ņemt vērā to, ka arī ar

citiem tūrisma operatoriem (pēc publiski pieejamās informācijas) sadarbojas apmēram vienāds aģentūru skaits: Alida Tūrs – 100, Novatours – 160, Go Adventure – 180 aģenti, nevis virs 400 aģentūrām.

3.4. Izvērtējot minētos Tez Tour argumentus, Konkurences padome konstatē: saskaņā ar normatīvajā regulējumā noteikto tūrisma aģents ir komersants, kas tālāk pārdod tūrisma operatora sagatavotos tūrisma pakalpojumus, un tie var būt gan kompleksie tūrisma pakalpojumi, gan arī atsevišķie tūrisma pakalpojumi. Tūrisma pakalpojumu sniedzējs vienam tūrisma pakalpojumam, ko tas pērk no cita tūrisma pakalpojumu sniedzēja, var pievienot otru (t.i. kādu citu) tūrisma pakalpojumu tikai tādā gadījumā, ja attiecīgajiem tūrisma pakalpojumu sniedzējiem ir noslēgti attiecīgie sadarbības līgumi ar atsevišķo tūrisma pakalpojumu (viesnīcu pakalpojumi, tūrisma gidu pakalpojumi u.c.) sniedzējiem. Līdz ar to prezumējams, ka tūrisma operators sagatavo tūrisma pakalpojumu paketi, savukārt tūrisma aģents – pārdod tūrisma operatora sagatavotās tūrisma ceļojumu paketes, tādējādi Konkurences padomes ieskatā nosakot būtiskāko atšķirību starp tūrisma pakalpojumu sniedzējiem pēc to darbības veida. Ievērojot iepriekš minēto, Konkurences padome secina, ka Tez Tour uzskatāma par tūrisma operatoru Tūrisma likuma izpratnē, jo tas pamatā sagatavo tūrisma pakalpojumu paketes un šīs tūrisma pakalpojumu paketes piedāvā vai pārdod klientiem ar tūrisma aģentūru starpniecību.

4. Konkrētā tirgus izvērtējums

Saskaņā ar Konkurences likuma 1.panta 5.punktu konkrētās preces tirgus ir noteiktas preces tirgus, kurā ietverts arī to preču kopums, kuras var aizstāt šo noteikto precī konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū, ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamības faktoru, preču pazīmes un lietošanas īpašības. Konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir ģeogrāfiskā teritorija, kurā konkurences apstākļi konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem, un tādēļ šo teritoriju var nošķirt no citām teritorijām (Konkurences likuma 1.panta 3.punkts). Konkrētais tirgus ir konkrētās preces tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu. (Konkurences likuma 1.panta 4.punkts).

4.1. Prece

Parasti tūrisma pakalpojumi¹ tiek klasificēti:

- 1) Atsevišķs tūrisma pakalpojums;
- 2) Komplekss tūrisma pakalpojums.

¹ „Tūrisma likuma” 1.panta 20.punkts

Atsevišķs tūrisma pakalpojums, pretstatā Lēmuma 2.punktā sniegtajam kompleksā tūrisma pakalpojuma skaidrojumam, ir viens individuāli iepriekš sagatavots tūrisma pakalpojums, kuru sniedz par noteiktu cenu, piemēram, nakšņošana viesu namā; ekskursija pa Rīgas vecpilsētu, u. tml.² No minētā izriet, ka ir atšķirīgs pakalpojuma apjoms, ko sniedz atsevišķā un kompleksā tūrisma pakalpojuma ietvaros.

Konkurences padome izvērtēja, vai kompleksais tūrisma pakalpojums veido atsevišķu konkrētās preces tirgu, secinot, ka:

1) komplekso pakalpojumu var sniegt tikai normatīvajos aktos noteiktā kārtībā reģistrēties tirgus dalībnieks;

2) kompleksais tūrisma pakalpojums atšķiras no atsevišķā tūrisma pakalpojuma ar to, ka kompleksā tūrisma pakalpojuma gadījumā klients saņem pakalpojumu, kas izpaužas vairāku pakalpojumu (pakalpojuma kompleksa) organizēšanā (piemēram, viesnīcas rezervēšana, biļešu iegāde, apmaksas veikšana tiešajiem pakalpojumu sniedzējiem). Atsevišķā tūrisma pakalpojuma gadījumā pieprasījums ir un pakalpojuma sniedzējs attiecīgi pārdod tikai vienu konkrētu pakalpojumu – piemēram, viesnīcas pakalpojums, konkrētas ekskursijas pakalpojums;

3) ir divu veidu starpnieki. Tie, kas piedāvā iegādāties noteikta veida atsevišķu tūrisma pakalpojumu (piemēram, viesnīcu rezervēšanu), un tie, kas piedāvā vairāku atsevišķu tūrisma produktu komplektēšanu. Ņemot vērā, ka tūrisma aģents ir *komersants, kas tūrisma operatora vārdā uz pilnvarojuma vai cita civiltiesiska līguma pamata piedāvā vai pārdod tūrisma operatora sagatavotos tūrisma pakalpojumus*, secināms, ka likumā noteiktie pienākumi, tiesības un ierobežojumi attiecībā uz tūrisma aģentiem ir attiecināmi tikai tad, kad tie pārdod tūrisma operatoru piedāvātos kompleksos tūrisma pakalpojumus. Ne tūrisma operatoram, ne tūrisma aģentam nav aizliegts piedāvāt tirgū arī atsevišķos tūrisma pakalpojumus. Starpnieku sniegtie pakalpojumi, piedāvājot un komplektējot atsevišķos tūrisma pakalpojumus, būtiski atšķiras no komplekso tūrisma pakalpojumu piedāvāšanas, ņemot vērā patērētāju interešu aizsardzības pakāpi.

Tādējādi Konkurences padome secina, ka komplekso tūrisma pakalpojumu pamatoti ir vērtēt kā patstāvīgu konkrēto preci.

4.2. Konkrētās preces tirgus

4.2.1. Atbilstoši Latvijā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem no piedāvājuma puses tūrisma aģents var sniegt gan kompleksos, gan atsevišķos tūrisma pakalpojumus, pārējie tūrisma pakalpojumu pārdevēji (izņemot tūrisma operatorus) – tikai atsevišķos pakalpojumus. Tātad

² Secinājumi balstīti uz interneta vietnē <http://www.ptac.gov.lv/page/239> esošo informāciju

aizvietojamība no piedāvājuma puses ir tūrisma aģentūrām, taču nav pārējiem tūrisma produktu pārdevējiem tirgū.

Savukārt, ņemot vērā, ka tūrisma aģenti, tirgojot citu (tūrisma operatoru) izstrādāto produktu, ir starpnieki, attiecībā uz šī produkta pārdošanu ir spēkā visi tie paši nosacījumi, kas attiecībā uz šī produkta piedāvāšanu, kur kā būtiskākās tiek atzītas atšķirības attiecībā uz personu interešu aizsardzību kompleksā tūrisma pakalpojuma saņemšanas laikā.

Tādējādi par konkrētās preces tirgu uzskatāma kompleksā tūrisma pakalpojuma pārdošana ar tūrisma aģentūru starpniecību.

4.2.2. Vēstulē Nr.3 Tez Tour izteica viedokli, ka tūrisma operatori var sniegt ne tikai atsevišķos pakalpojumus, bet arī kompleksos tūrisma pakalpojumus. No šāda viedokļa kļūdaini ir Konkurences padomes priekšstats par to, ka aizvietojamība no piedāvājuma puses ir tikai tūrisma aģentam. Aizvietojamība ir arī tūrisma operatoram. Tāpat nepamatots ir Konkurences padomes secinājums, ka par konkrētās preces tirgu uzskatāma kompleksā tūrisma pakalpojumu pārdošana ar tūrisma aģentūru starpniecību. To, kādu pārdošanas stratēģiju izvēlas tūrisma operators, nereglamentē neviens likumdošanas akts Latvijā. Tas ir paša tūrisma operatora izvēles jautājums, vai pārdot pakalpojumus tieši klientiem, vai pārdot tos tirgū ar starpnieku palīdzību.

4.2.3. Izvērtējot iepriekš minētos Tez Tour argumentus, Konkurences padome norāda, ka tūrisma operators ir komersants, kas organizē tūrisma pakalpojumu sniegšanu Latvijā vai ārvalstīs un šos pakalpojumus piedāvā vai pārdod klientiem tieši vai ar tūrisma aģenta starpniecību. Tez Tour savus veidotos ceļojumus tieši klientiem nepārdod, Tez Tour nav sava ceļojumu tirdzniecības tīkla mazumtirdzniecības līmenī. Iespējams, citi tūrisma operatori pārdod kompleksos tūrisma pakalpojumus arī paši, bez starpniekiem, taču nenoliedzami būtisks komplekso tūrisma pakalpojumu pārdošanas kanāls ir tieši tūrisma aģentūras, kas pamato šāda atsevišķa konkrētā tirgus izdalīšanu - komplekso tūrisma pakalpojumu pārdošana ar tūrisma aģentūru starpniecību. Tādējādi šīs konkrētās lietas ietvaros kā konkrētās preces tirgus tiek noteikts un vērtēts komplekso tūrisma pakalpojumu pārdošanas ar tūrisma aģentūru starpniecību tirgus. Mainoties komplekso tūrisma pakalpojumu pārdošanas modelim, kādu izvēlas tūrisma operators, un /vai pastāvēt citiem faktiskajiem apstākļiem, citā izpētes lietā konkrētās preces tirgus var tikt definēts savādāk.

4.3. Konkrētais ģeogrāfiskais tirgus

4.3.1. Tūrisma operatoru veidotos kompleksos tūrisma ceļojumus klienti parasti iegādājas ar tūrisma aģentūru starpniecību. Konkurences padome

uzskata, - lai arī ir vērojama ģeogrāfiskā tirgus paplašināšanās tendence, šīs lietas ietvaros par konkrēto ģeogrāfisko tirgu pamatoti ir definēt Latvijas ģeogrāfisko teritoriju, kur pamatā veidojas piedāvājums (no Tez Tour un tā partneru - tūrisma aģentūru puses) un pieprasījums.

Tez Tour Vēstulē Nr.3 norādīja, situācijā, kad jebkurš Latvijas iedzīvotājs var izvēlēties ceļojumu uz jebkuru vietu pasaulē ar interneta starpniecību, lielākajā daļā gadījumu arī lētāku ceļojumu, nav nekāda pamata uzskatīt Latvijas ģeogrāfisko teritoriju par konkrēto ģeogrāfisko tirgu.

4.3.2. Izvērtējot iepriekš minēto Tez Tour sniegto argumentu par konkrētā ģeogrāfiskā tirgus definējumu, Konkurences padome, ņemot vērā 09.09.2011. lēmumā Nr.60 konstatēto, norāda, ka konkurence ar citu valstu tūrisma aģentūrām veidojas, izmantojot „on-line” sistēmu Internetā, kur klients pats var iegādāties ceļojumu un veikt rezervāciju tūrisma aģentūras interneta vietnē, tomēr šādi veikto pirkumu skaits uzskatāms par maznozīmīgu.

Tādējādi, lai arī ir vērojama ģeogrāfiskā tirgus paplašināšanās tendence, šīs lietas ietvaros par konkrēto ģeogrāfisko tirgu pamatoti ir definēt Latvijas ģeogrāfisko teritoriju.

4.4. Konkrētais tirgus

Saskaņā ar Konkurences likuma 1.panta 4.punktu konkrētais tirgus ir konkrētās preces tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu. Ņemot vērā iepriekš minēto, Konkurences padome par konkrēto tirgu šīs lietas ietvaros definē: komplekso tūrisma pakalpojumu pārdošanas ar tūrisma aģentu starpniecību tirgus Latvijas ģeogrāfiskajā teritorijā.

5. Tez Tour noslēgto līgumu ar tūrisma aģentūrām izvērtējums, ņemot vērā normatīvo regulējumu par vertikālajām vienošanām

Tūrisma operators un tūrisma aģentūra ir uzskatāmi par komercsabiedrībām, kas darbojas atsevišķos komercdarbības līmeņos – tūrisma operatori veido kompleksos tūrisma ceļojumus, tūrisma aģentūras tos pārdod uz savstarpēji noslēgta līguma pamata.

Ministru kabineta 29.09.2008. noteikumu Nr.797 „*Noteikumi par atsevišķu vertikālo vienošanos nepakļaušanu Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktajam vienošanās aizliegumam*” (turpmāk – Noteikumi Nr.797) 2.1.punkts definē vertikālās vienošanās jēdzienu, nosakot, ka par vertikālu uzskatāma tāda „*vienošānās, kuru noslēguši divi vai vairāki tirgus dalībnieki, no kuriem katrs veic saimniecisko darbību atšķirīgā ražošanas vai izplatīšanas līmenī, un kura attiecas uz vienošanās*

preču pirkšanas vai pārdošanas noteikumiem”. Savukārt, vienošanās preces ir „preces vai pakalpojumi, kuri ir vertikālās vienošanās priekšmets”, savukārt piegādātājs un pircējs minēto noteikumu 2.7. un 2.8.punkta izpratnē attiecīgi ir „ražotājs vai cits tirgus dalībnieks, kurš pārdod vienošanās preces pircējam” un „tirgus dalībnieks, kurš iepērk preces īpašai lietošanai vai tālākai pārdošanai” (Noteikumu Nr.797 2.2.punkts).

Nemot vērā iepriekš minēto, Konkurences padome secina, ka tūrisma operatora Tez Tour ar tūrisma aģentūrām noslēgtie līgumi par tūrisma operatora veidoto komplekso tūrisma ceļojumu pārdošanu uzskatāmi par vertikālām vienošanām, kas noslēgtas starp piegādātāju un pircēju.

6. Tez Tour viedoklis par vertikālajām vienošanām un pilnvarojuma līgumiem

Nepastāvot sīdram par to, ka Tez Tour un tūrisma aģentūru līgumi vērtējami kā vertikālās vienošanās konkurences tiesību normatīvā regulējuma kontekstā, Tez Tour Vēstulē Nr.3 sniedza viedokli, ka Tez Tour ar tūrisma kompānijām noslēgtos līgumus par tūrisma pakalpojumu sniegšanu uzskata un vienmēr ir uzskatījusi par līgumu starp pilnvarotāju (Tez Tour) un pilnvarnieku jeb aģentu (komersantu, kas pārdod tūrisma pakalpojumu gala patērētājam). Minētie līgumi, kā arī Tez Tour un sadarbības partneru (tūrisma aģentūru) faktiskās tiesiskās un ekonomiskās attiecības Tez Tour ieskatā satur visas pilnvarojuma līguma pazīmes. *Eiropas Komisijas Pamatnostādņēs vertikālo ierobežojumu jomā* 2010/C130/01 (turpmāk – Pamatnostādnes) ir ietverta atziņa, ka Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) 101.panta 1.punkta noteikumi nav piemērojami uzņēmuma un aģenta starpā pastāvošiem nolīgumiem, un tieši 18.punktā ir noteikts: „Analizējot pilnvarojuma līgumus, kā tie definēti 2.1.iedaļā, pilnvarnieka pārdošanas vai pirkšanas funkcijas ir daļa no pilnvarotāja darbības. Tā kā pilnvarotājs uzņemas komerciālos un finansiālos riskus, kas saistīti ar līguma preču un pakalpojumu pārdošanu un pirkšanu, uz saistībām, kas pilnvarniekam ir uzliktas saistībā ar līgumiem, ko tas ir noslēdzis un/vai apspriedis pilnvarotāja uzdevumā, **101.panta 1.punkts³ neattiecas**. Turpmāk minētās

³ „Turpmāk norādītais ir aizliegts kā nesaderīgs ar iekšējo tirgu: visi nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumu un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū, un jo īpaši darbības, ar kurām:

- a) tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas, vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus;
- b) ierobežo vai kontrolē ražošanu, tirgus, tehnikas attīstību vai investīcijas;
- c) sadala tirgus vai piegādes avotus;
- d) līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem piemēro atšķirīgus nosacījumus, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;

pilnvarnieka saistības tiks uzskatītas par pilnvarojuma līguma neatņemamu sastāvdaļu, jo tās visas attiecas uz pilnvarotāja spēju noteikt pilnvarnieka darbības jomu attiecībā uz līguma precēm vai pakalpojumiem, kas ir būtiski, ja pilnvarotājam ir jāuzņemas risks un tādējādi jānosaka komercdarbības stratēģija:

- 1) Ierobežojumi attiecībā uz teritoriju, kurā pilnvarnieks var pārdot attiecīgās preces vai pakalpojumus;
- 2) Ierobežojumi attiecībā uz klientiem, kuriem pilnvarnieks var pārdot attiecīgās preces vai pakalpojumus;
- 3) Cenas un nosacījumi, ar kādiem pilnvarniekam ir jāpārdod vai jāpērk attiecīgās preces vai pakalpojumi.

Papildus to noteikumu reglamentēšanai, ar kādiem pilnvarnieks pārdod vai pērk līguma preces vai pakalpojumus pilnvarotāja uzdevumā, pilnvarojuma līgumi bieži ietver noteikumus, kas attiecas uz pilnvarnieka un pilnvarotāja savstarpējām attiecībām”.

Tādējādi, Tez Tour uzskata, ka ne maksimālās atlaides noteikšana, ne subaģentu loka ierobežošana nav uzskatāma par konkurences noteikumu pārkāpumu konkrētajā gadījumā. Tez Tour kā pilnvarotājs attiecībā uz kompleksajiem tūrisma pakalpojumiem, ko tas piedāvā patērētājiem ar aģentu starpniecību, nes gan finansiālos, gan komerciālos riskus. Tā, piemēram, gadījumā, ja tūrisma pakalpojuma izpilde tiek neparedzētu apstākļu dēļ pārtraukta, vai netiek izpildīta atbilstoši atrunātajiem noteikumiem, tad tūrisma aģentūras, kas pārdevušas konkrēto Tez Tour ceļojumu, nenes atbildību par tūristu, bet to dara Tez Tour.

Izvērtējot iepriekš minēto Tez Tour viedokli, Konkurences padome pārbaudīja Tez Tour un tūrisma aģentūru līgumu atbilstību aģenta līgumu saturam.

7. Pamatnostādnes par vertikālajām vienošanām un pilnvarojuma līgumiem

1) Pamatnostādņu 13.punktā noteikts, ka noteicošais faktors pilnvarojuma līguma definēšanā LESD 101.panta 1.punkta piemērošanai ir finansiālais vai komerciālais risks, ko pilnvarnieks uzņemas par darbību, kuras izpildei pilnvarotājs to ir izraudzījis par pilnvarnieku, savukārt 14.punktā noteikts, ka, definējot pilnvarojuma līgumu LESD 101.panta 1.punkta piemērošanai, būtiski ir trīs finansiālā un komerciālā riska veidi:

a) tie ir līguma riski, kas ir tieši saistīti ar līgumiem, ko pilnvarnieks ir noslēdzis un/vai apspriedis pasūtītāja uzdevumā, piemēram, saistībā ar krājumu finansēšanu,

e) slēdzot līgumus, prasa, lai otra puse uzņemtos papildu saistības, kuras pēc savas būtības vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar attiecīgo līguma priekšmetu.”

b) tie ir riski, kas attiecas uz ieguldījumiem, kuri raksturīgi konkrētam tirgum. Tie ir ieguldījumi, kas ir konkrēti vajadzīgi tam darbības veidam, kura izpildei pilnvarotājs ir izraudzījis pilnvarnieku, t.i., kas ir vajadzīgi, lai pilnvarnieks varētu noslēgt un/vai apspriest attiecīgā veida līgumu. Šādi ieguldījumi parasti nav atgūstami, kas nozīmē to, ka pēc darbības pārtraukšanas konkrētajā jomā šos ieguldījumus nevar izmantot citās darbības jomās vai var pārdot vienīgi ar ievērojamiem zaudējumiem,

c) tie ir riski, kas ir saistīti ar citām darbībām tajā pašā produktu tirgū, ja pilnvarotājs prasa, lai pilnvarnieks veiktu šādas darbības, tomēr nevis kā pilnvarnieks pilnvarotāja uzdevumā, bet uz paša risku.

2) LESD 101.panta 1.punkta piemērošanas nolūkā konkrēts nolīgums tiks kvalificēts kā pilnvarojuma līgums, ja pilnvarnieks vispār neriskē vai nebūtiski riskē attiecībā uz līgumiem, ko tas noslēdzis vai apspriedis pilnvarotāja uzdevumā attiecībā uz tirgus raksturīgiem ieguldījumiem konkrētajā darbības jomā un attiecībā uz citām darbībām, kuras pilnvarotājs prasījis veikt tajā pašā produktu tirgū. Savukārt riski, kas ir saistīti ar pilnvarnieka pakalpojumu sniegšanu vispār, piemēram, risks, ka pilnvarnieka ienākumi ir atkarīgi no viņa kā pilnvarnieka sekmīgas darbības vai vispārīgiem ieguldījumiem, piemēram, telpās vai personālā, šajā novērtējumā nav būtiski (Pamatnostādņu 15.punkts).

3) LESD 101.panta 1.punkta piemērošanas nolūkā konkrēts nolīgums parasti tiks uzskatīts par pilnvarojuma līgumu, ja pilnvarniekam nepieder pirktais vai pārdotais līguma preces vai ja pilnvarnieks pats nesniedz līguma pakalpojumus un ja pilnvarnieks:

b) neuztur līguma preču krājumus uz sava rēķina vai riska, tajā skaitā nesedz krājumu finansēšanas izmaksas un krājumu zaudējuma izmaksas, un var nosūtīt nepārdotās preces atpakaļ pilnvarotājam bez maksas,

c) neuzņemas atbildību attiecībā uz trešajām personām par pārdotā produkta radītajiem zaudējumiem (produktatbildība), ja vien tas kā pilnvarnieks šajā ziņā nav saucams pie atbildības,

d) neuzņemas atbildību, ja klients nepilda līgumu, izņemot pilnvarnieka komisijas naudas zaudējumu (...), (Pamatnostādņu 16.punkts),

4) ja pilnvarnieks uzņemas vienu vai vairākus 14., 15. un 16.punktā minētos riskus vai izmaksas, pilnvarnieka un pilnvarotāja nolīgums netiks kvalificēts kā pilnvarojuma līgums. (...) Ja līguma riskus uzņemas pilnvarnieks, ar to pietiek, lai secinātu, ka pilnvarnieks ir neatkarīgs izplatītājs (Pamatnostādņu 17.punkts).

Minēto apstiprina arī Eiropas tiesa, lietas Nr.C-279/06⁴ 36.punktā konstatējot, ka “noteicošais faktors, lemjot, vai uzņēmums uzskatāms par neatkarīgu ekonomisko vienību, meklējams līgumu ar pilnvarnieku izvērtējumā, jo īpaši līguma noteikumos, tieši vai netieši izteiktos, kas attiecas uz finansiālo un komerciālo risku uzņemšanos attiecībā uz preču pārdošanu trešajām personām. Jautājums par risku pastāvēšanu ir vērtējams katrā gadījumā individuāli, priekšroku dodot ekonomisko apstākļu izvērtējumam (nevis līguma kategorizācijai pēc veida nacionālo līgumu tiesību normu kontekstā)”. Turklāt, vērtējot līgumu atbilstību aģentu līgumam, nav nozīmes tam, vai agents darbojas tikai viena vai vairāku principālu vārdā (Pamatnostādņu 13.punkts).

Izvērtējot iepriekš minēto, Konkurences padome konstatēja, ka pamatota lēmuma pieņemšanai lietā nepieciešams noteikt, vai tūrisma aģentūras līgumu ar Tez Tour noslēgšanas rezultātā ir uzņēmušās būtiskus riskus, to uzņemšanās gadījumā identificējot visus finansiālos u.c. riskus. Ja tūrisma aģentūras, noslēdzot līgumus ar Tez Tour, nav uzņēmušās būtiskus finansiālos u.c. riskus, prezumējams, ka Tez Tour un tūrisma aģentūru noslēgtie līgumi par tūrisma pakalpojumu sniegšanu uzskatāmi par pilnvarojuma (jeb aģenta) līgumiem, un nav vērtējami Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas⁵ ietvarā. Pretējā gadījumā minētie līgumi vērtējami kā vertikālas vienošanās, ko noslēguši neatkarīgi tirgus dalībnieki, un minētās vertikālās vienošanās vērtējamas Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas aspektā.

8. Tez Tour un tūrisma aģentūru noslēgto līgumu nosacījumu izvērtējums, identificējot aģentūrām saistošo risku būtiskumu

Tez Tour un tūrisma aģentūru līgumos Konkurences padome identificēja šādus nosacījumus, kas atzīstami par riskiem tūrisma aģentūrām, un secīgi izvērtēja, vai šie riski atzīstami par būtiskiem riskiem.

Aģentūrām līgumos noteiktas šādas saistības:

1) (*);

Konkurences padomes vērtējums:

Konkurences padomes ieskatā šīs saistības nav vērtējamas kā būtisks aģentūru risks. Tās, pirmkārt, ir tieši un nesaraujami saistītas ar konkrētās preces – kompleksā tūrisma pakalpojuma, pārdošanu un ar to saistītajām

⁴ Lieta CEPSA Estaciones de Servicio SA v LV Tobar e Hijos SL, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62006CJ0279:EN:HTML>;

⁵ Attiecīgi LESD 101.panta 1.punkts

patērētāja interesēm un tiesībām, turklāt šādas saistības izriet no Tūrisma likuma 17.panta personām, kas pārdod kompleksos tūrisma pakalpojumus. Ņemot vērā, ka Tez Tour pats tieši nepārdod galapatērētājiem ceļojumus, bet to dara, izmantojot aģentūru starpniecību, tad šāda prasība vērtējama kā dabiska no konkrētā pakalpojuma un Tūrisma likumā noteiktā regulējuma izrietoša, un attiecīgi, nav vērtējama kā būtisks aģentūras risks.

2) (*).

Konkurences padomes vērtējums:

Veicot 3.19.punktā noteikto risku izvērtējumu, būtiska nozīme ir aģentūras līgumiem ar kompleksā pakalpojuma – ceļojuma pircējiem. Ja aģentūra, patērētāja vārdā veicot ceļojuma rezervāciju pie operatora, uzreiz neprasa pilnu ceļojuma apmaksu no patērētāja, kādas tiesības aģentūrai ir, bet pieļauj, piemēram, maksājumu daļās (vai tml.), tā pati uzņemas risku attiecībā pret operatoru gadījumā, ja klients nesamaksā. Ja aģentūra, veicot ceļojuma rezervāciju, uzreiz prasa no pircēja pilnu ceļojuma apmaksu, tai neveidojas nekāds risks attiecībā pret operatoru, savukārt patērētāja intereses attiecībā uz iemaksāto summu nodrošina Tūrisma likuma 17.pantā atrunātā tūrista iemaksātās naudas summas apdrošināšana.

3) (*).

Konkurences padomes vērtējums:

Prasības attiecībā uz aģentūras kā juridiskas personas apliecinājošu dokumentu esamību ir vispārējas prasības, kas izriet no spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, kas nosaka juridisku personu darbību, savukārt attiecībā uz tūrista iemaksātās naudas summas apdrošināšanu Tūrisma likuma 17.pantā noteikts: “(2) Komersantam, kurš sniedz tūrisma pakalpojumus, ir pienākums: (...) 4) pārdodot kompleksos tūrisma pakalpojumus, informēt klientu par tūrisma operatora veikto iemaksātās naudas drošības garantiju, kā arī ar to saistītajām klienta, komersanta un garantijas sniedzēja tiesībām un pienākumiem.” No minētā regulējuma secināms, ka *tūrista iemaksātās naudas summas apdrošināšana* ir tūrisma operatora pienākums, nevis aģentūras saistība. Aģentūras pienākums ir tikai informēt patērētāju par šādas garantijas esamību. Tez Tour nevar prasīt no aģentūrām tādas darbības veikšanu, kas konkrētajā gadījumā jāveic pašam Tez Tour un aģentūrām likumā nav paredzēta. Vienlaikus atzīstams, ka Konkurences padomes ieskatā, konkrētā prasība nav vērtējama kā aģentūras risks, veicot līguma atbilstības pilnvarojuma līguma pazīmēm izvērtējumu. Likuma prasība ir pārāka par civiltiesiska līguma prasībām, tādējādi aģentūrai nevar rasties saistības par likumā neparedzētu darbību nepildi.

4) (*).

Konkurences padomes vērtējums:

Līdzīgi kā vērtējot Līguma 3.19.punktu, arī šī punkta izvērtējumā būtiska nozīme ir aģentūras līgumiem ar kompleksā pakalpojuma – ceļojuma pircējiem. Ja aģentūra, patērētāja vārdā veicot ceļojuma rezervāciju pie operatora, uzreiz neprasa pilnu ceļojuma apmaksu no patērētāja, kādas tiesības aģentūrai ir, tā pati uzņemas civiltiesisku risku attiecībā pret operatoru par to, ka klients varētu nesamaksāt visu vai daļu no pakalpojuma cenas. Ja aģentūra, veicot ceļojuma rezervāciju, uzreiz prasa no pircēja pilnu ceļojuma apmaksu, tai neveidojas nekāds risks attiecībā pret operatoru, savukārt patērētāja intereses attiecībā uz iemaksāto summu nodrošina Tūrisma likuma 17.pantā atrunātā tūrista iemaksātās naudas summas apdrošināšana. Attiecīgi, - ja klients ir savlaicīgi apmaksājis visu ceļojuma cenu, tad anulējot ceļojumu, Tez Tour visticamāk atgriež par ceļojumu samaksāto summu savstarpēji ar aģentūru noteiktajā norēķinu kārtībā, ieturot soda naudas apmēru, un aģentūrai šādā situācijā nekāds risks nerodas. Risks rodas tikai gadījumā, ja aģentūra, “uz savu risku” nākot pretī ceļojuma pircējam, nav prasījusi tūlītēju ceļojuma summas samaksu. Šādā situācijā tūrisma aģentūrai, pircējam ne tikai nesamaksājot savlaicīgi par ceļojumu, un vēlāk rezervāciju atsaucot, pašai rodas civiltiesisks prasījums pret pircēju. Tādējādi šāda situācija Konkurences padomes ieskatā nav vērtējama kā aģentūras risks, veicot līguma atbilstības pilnvarojuma līguma pazīmēm izvērtējumu.

5) (*).

Konkurences padomes vērtējums:

Veicot 5.5.punktā noteiktā riska izvērtējumu, Konkurences padome secina, ka minētajā līguma punktā nav viennozīmīgi norādīts, kas uzņemas atbildību par viesnīcu servisa pakalpojumiem, kas pārdoti par pazeminātām vai izpārdošanas cenām. Konkrētās lietas ietvaros nav iegūti pierādījumi, kas apliecinātu, ka atbildība ir uzlikta tūrisma aģentūrām. Tomēr Konkurences padome norāda, ka atbildības par Tez Tour veidotā tūrisma pakalpojuma kvalitāti uzlikšana tūrisma aģentūrām nav samērojama ar pilnvarojuma līguma būtību.

Izvērtējot iepriekš minētos līgumu nosacījumus saistībā ar Pamatnostādnēs noteikto, Konkurences padome secina, ka aģentūras, noslēdzot šajā konkrētajā lietā analizētos līgumus ar Tez Tour, nav uzņēmušās būtiskus finanšu riskus. Būtiskākie riski, ņemot vērā kompleksā tūrisma pakalpojuma - ceļojuma specifiku, ir saistīti ar tūrista samaksātās

naudas apdrošināšanu, ar apmaksātā pakalpojuma kvalitatīvu un atbilstošu sniegšanu, par ko pilnu atbildību nes pakalpojuma sniedzējs – tūrisma operators, kas ir sagatavojis konkrēto ceļojumu. No līguma punktu juridiska izvērtējuma nav secināms, ka operators šādus savus riskus pārliktu uz aģentūrām. Ja tūrisma aģentūras brīvprātīgi izvēlas uzņemties papildu riskus – piemēram, neprasot tūlītēju ceļojuma apmaksu no pircēja, bet ļaujot veikt atliktus maksājumus vai maksājumus pa daļām vai tml., tās uzņemas civiltiesisku risku attiecībā pret operatoru par saistību neizpildi vai savlaicīgu neizpildi no kompleksā tūrisma pakalpojuma pircēja puses.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Konkurences padome uzskata, ka Tez Tour un tūrisma aģentūru noslēgtie līgumi šīs konkrētās izpētes lietas ietvaros vērtējami kā pilnvarojuma (vai aģenta) līgumi, un tādējādi minētie līgumi nav vērtējami Konkurences likuma 11.panta aspektā.

Pamatojoties uz Konkurences likuma 8.panta pirmās daļas 4.punktu, 11.panta pirmās daļas ģenerālklausulu un 1.punktu, Administratīvā procesa likuma 63.panta pirmās daļas 4.punktu, Konkurences padome

nolēma:

Izbeigt izpēti lietā Nr.p/11/03.02/18 „Par Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas ģenerālklausulā un 1.punktā noteikto aizliegumu pārkāpumiem SIA „Tez Tour” darbībās”.

Saskaņā ar Konkurences likuma 8.panta otro daļu Konkurences padomes lēmumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas.

(*) – Ierobežotas pieejamības informācija

Priekšsēdētāja

S.Ābrama